

4. Superlativi, koji iza *naj-* počinju vokalom ne bi se smjeli pisati sastavljeno, npr. *najuporniji*, *najobičniji*, *naj-energičniji*, *najiskreniji*, *najadekvatniji*, već kao polusloženice: *naj-uporniji*, *naj-običniji*, *naj-energičniji*, *naj-iskreniji*, *naj-adekvatniji*. Zašto? Jednostavno: sastavljeno pisanje sugerira izgovor: na-ju-porniji, na-jo-bičniji, na-je-nergičniji itd., kako se ne izgovara. Govori se tako, da se pred vokalom izgovara klik, dakle: naj^ʔuporniji, naj^ʔobičniji, naj^ʔenergičniji, naj^ʔiskreniji, naj^ʔadekvatniji, a to se u ovom slučaju najbolje rješava pisanjem spojnice.

5. Kao rođenom kajkavcu smeta me novo rješenje pisanja *šč* na mjestu kajkavskog *šč*. Prema novom rješenju svagdje se u kajkavskim vlastitim imenima piše *šč*, a jedino je uz ovakvo pisanje dopušteno i pisanje *šč* ako je tako uobičajeno zbog prošle norme.

Spomenuto rješenje nije adekvatno, jer ono samo podilazi pisanju dvostrukosti iz neznanja. Imali smo dosad sasvim dobro pravilo da se *šč* odnosno *šč* u kajkavskim imenima mjesta piše prema tome kako bi bilo u štokavskom, tj. ako je *č* (u *šč*) potjecalo od *k* ili *c*, pisalo se *šč*, a ako je *č* (u *šč*) potjecalo od *t*, pisalo se *šč*. Prezimena su se i onako pisala prema tome kako se uobičajilo, tako da strogo uzevši i ne bi spadala ovamo. Sjetimo se samo prezimena Gjurin umjesto Đurin. Teškoće u pisanju imena mjesta pojavljivale su se usprkos jasnom pravilu zato što se često na prvi pogled nije znalo etimološko podrijetlo *šč* odnosno *šč*. Stoga bi najbolje bilo ostati pri starim pravilima, tj. čl. 117 "londonca" ili čl. 63 školskog izdanja pravopisa Matice hrvatske iz 1960. g. A formulirano ovako, kako je

to u čl. 137 novog pravopisa, izlazi da se preferira pisanje *Medveščak*, *Konjščina*, *Peščenica*, *Ciganjšćak*, makar se doduše mogu ova imena pisati sa *šč*. No to nije u redu, jer je *Peščenica* od pesek, *Ciganjšćak* od ciganski, *Konjščina* od vlastelina ili grofova Konjskih... Kad bi bilo po logici novog pravopisa (1994), koja je zapravo linija manjeg otpora, onda bismo morali dopustiti dublete *Laščina* i *Laščina*, *Pušča* i *Pušća*, kako ne bismo trebali misliti na podrijetlo (v)last i pust. Dapače, trebalo bi napustiti takva pravila i pisati svagdje *šč*, jer kajkavci uopće nemaju u svom glasovnom sustavu *č*, nego samo srednje ("trorogo") *č*, *š*, *ž*.

Da završim. Treba misliti etimološki; treba misliti na to kako bi nakaradno izgledalo da se selo *Pješćanica tako piše, da se riječni sprud *pješčanica piše sa *č*, ili da se tako piše pješćanik (vrst pješćane stijene). Isto je tako nakaradno da se *Peščenica* piše Pešćenica.

Stoga bih molio da se u sljedećim izdanjima pravopisa svakako vodi računa o iznesenom.

Ljudevit Klabučar

PRIMJEDBE NA PRIMJEDBE O HRVATSKOME PRAVOPISU

Gospodin Klabučar nije jezikoslovac, nego je liječnik, ali su njegove primjedbe pisane tako pažljivo i stručno da bi mu mogao pozavidjeti svaki srednjoškolski profesor. Razloge za pisanje *neću ne zna* ni većina hrvatskih jezikoslovaca, kratka je anketa to potvrdila. Vidi se da to piše čovjek koji neobično pažljivo prati je-

zična zbivanja. Sam mi je rekao da je redoviti pretplatnik i čitatelj *Jezika*. To se vidi iz samoga pisanja jer ono o pisanju *neću* onaj koji nije čitao Ivšičev časopis *Hrvatski jezik*, mogao je saznati samo iz časopisa *Jezika*, VI. god., str. 125.

Pa ipak, uza sve te pohvale ne može članak g. Klabučara ostati bez komentara ne toliko da pobijam njegova shvaćanja, nego da objasnim neka pitanja jer ona muče i druge. Naime, priređujući novo izdanje *Hrvatskoga pravopisa*, autori su se našli u veoma teškome položaju i o svemu su temeljito razmišljali i dogovarali se pa mislim da nema neprihvatljivih načelnih rješenja. Drugo su pojedinosti. Tu ima mjesta za raspravljanje, pa i za prigovore, pogotovu što ima i ponekih propusta i pogrješka. Ići ću od točke do točke predhodnog članka jer o svakoj imam nešto reći.

1. U sastavljenom i rastavljenom pisanju riječi ima problema, ali kako je taj dio pisao kolega Moguš, ostavljam njemu da odgovori o pisanju imeničkih polysložnica ako smatra da je potrebno što komentirati. Ja ću se zadržati na 2. i 4. točki.

2. Što se tiče pisanja *neću* i *ne ću*, autorima je bilo sve poznato što je bilo potrebno znati za odluku, ali baš zato nisu imali druge mogućnosti nego da uvedu dvojnost.

Znali smo za Ivšičeve razloge iznesene u *Hrvatskome jeziku*, str. 68, ali smo znali da je unatoč tomu jedinstvena hrvatska norma i praksa bila *ne ću* sve do novosadskoga pravopisa, do 1960. godine. Mislim da se ni sam Ivšić nije držao svoga prijedloga iako je napisao da će *Hrvatski jezik* pisati *neću*. Još jedan razlog bio je za *ne ću*: pravila. Ako ostanemo pri rastavljenom pi-

sanju, onda je u pravilima o pisanju niječnice ispred glagola jedno nabranjanje iznimaka manje. Pa ipak, nakon stručnoga savjetovanja s kolegama, odlučili smo ostaviti kako nam je donio novosadski pravopis, ali tada su se javili neki istaknuti književnici koji su rekli da nikada ne će napisati *neću*. Oni u tome nisu bili sami. Usput da napomenem da je Krleža, rekao ovo, pišem po sjećanju. "Otkad pišem, šesnaest pravopisa se izmijenilo, ja pišem po svo- me, a nitko to nije primijetio". (*Politika*, 7. VII. 1973). Ne će biti tako jer su drugi mijenjali njegov pravopis, a da on možda nije primijetio, ali koliko sam ja vidio, *ne ću* je uvijek ostalo rastavljeno. Promatrajući kako se ta veza piše, zapazili smo da se rastavljeno pisanje u novoj hrvatskoj slobodi širi sve više i nakon svega toga nije nam preostalo ništa drugo nego da dopustimo dvojni način.

3. Što se pisanja samoglasnoga *r* tiče, mislim da će se većina složiti s nama da samoglasno *r* treba pisati bez ikakvih popratnih znakova. Dugo je taj glas bio problem naše pismenosti. I Broz i Boranić su u svojim pravopisima određivali da se samoglasničko *r* piše s apostrofom, sve do devetoga izdanja. Kad je u tom izdanju to pravilo bilo izostavljeno, nitko se nije bunio i koliko znam poslije to pitanje nije više nitko pokretao.

Teškoće koje navodi g. Klabučar, postoje, ali one su tako malene da nema razloga vraćati se na već napušteni način pisanja. U primjerima *zardati*, *zarzati* *r* se nalazi na morfemskoj granici pa se po tome može znati da je *r* samoglasno, a s upotrebom glasa *h*, koji u ri-

ječima *hrđati*, *hrvati se* i *hrzati* preporučujemo, taj problem postaje još manji.

4. Superlativni prefiks *naj-* najbolje bi bilo pisati odvojeno kao što se pisalo u 19. stoljeću, ali od Brozova se pravopisa ustalilo sastavljeno pisanje pa nema razloga sada određivati drukčije.

5. Pisanje kajkavskih imena jest problem, ali nije tako velik kao što se g. Klabučaru čini. Autori *Hrvatskoga pravopisa* prihvaćaju pravila koja on navodi, samo što ih potpunije tumače, a dvojtstvom su nastojali legalizirati neka kolebanja kad su za to postojali opravdani razlozi.

Načela u pisanju kajkavskih imena ustalila su se već od ilirskoga preporeda. Tako i većina kajkavskih imena mjesta ima ustaljen lik bar stotinjak godina, kolebaju se samo neka, među njima su najuočljivija zagrebačka: *Grmošćica/Grmoščica*, *Kuniščak/Kuniščak*, *Laščina/Laščina*, *Medveščak/Medveščak*, *Peščenicica/Peščenicica* i možda još koje.

Boranić u svome pravopisnome rječniku nema ni jednu od tih riječi, ima samo kao uzor *Trakoščan*. S pisanjem *Trakoščan* slažu se svi naši pravopisi. Kod *Laščine* već ne. Klaić u *Hrvatskome pravopisu* ima *Laščina*, a on i novosadski pravopis imaju samo *Grmošćica*, *Kuniščak*, *Medveščak* i *Peščenicica* unatoč tomu što mi se čini da je književna praksa većinom upotrebljavala *šč*. Da je često bilo upravo tako, pokazuje jedno pitanje čitatelja Jezika iz 1956. godine koji piše:

“Navodim vam zasad samo imena Grmošćica, Laščina, Medveščak, Peščenicica, koja u Zagrebu najčešće nalazim napisana ovako: Grmoščica, Laščina, Medveščak, Peščenicica. Meni se kao rođenom štokavcu čini da u tim riječi-

ma nema mjesta pisanju glasa *ć*, no zbunjuje me, što i u natpisima ulica, na tramvajima i u vodičima kroz grad Zagreb nailazim na Grmoščice, Medveščake, Peščenicice, pa vas stoga molim, da mi u jednom broju Jezika stručno razjasnite ovaj problem, jer u Boranićevu *Pravopisu hrvatskoga ili srpskoga jezika* god. 1951. uzalud tražim te riječi u njegovu pravopisnom rječniku”. (V. godište, str. 30)

Na to pitanje odgovara prof. Lj. Jonke i načelno zauzima dobro polazište, upozorava da se treba držati pravila koje je postavio već D. Boranić, tj. da treba gledati kako bi bilo u štokavskome. I sad se prof. Jonke upušta u etimologije zaboravši pri tome da *sk* ne daje u štokavskome samo *šč*, nego i *št* i *šč*. Objasnio je to desetak godina prije prof. Ivšić u članku Suglasnički skup *šč* u riječima *liješće*, *triješće* i *prošće* (*Nastavni vjesnik*, 50, 1941/42, str. 343-344). Pri tome se moramo sjetiti i primjera kao *stiskati-stišćem*, *pritiškati-pritiščem*, *iskati-iščem*. I još je nešto prof. Jonke zaboravio, zaboravio je ispitati kakva je bila tradicija. Navedeno se pravilo ne primijenjuje ako je tradicijom prihvaćeno drukčije. Trebao je pregledati zagrebačke podatke i utvrditi dotadašnju praksu.

Ni stilske razine nije bio svjestan jer piše:

“Podsjetimo se ovdje i na Nazorova dedeka Kajbumščaka, za koga nikomu i ne pada na um, da ga piše Kajbumščak”. Kajbumščak je izrazito stilski obilježena riječ i ne može se uspoređivati s Medveščakom. Da bi stilska razina bila još jasnija, možemo to okrenuti i reći: Za međimursko Nedelišće nikomu i ne pada na um da u stilski neutral-

nome značenju piše Nedelišće. Da ga tako napiše, to bi bilo snažno stilski obilježeno.

Kad tako nije uzeo u obzir sva potrebna mjerila, nije mogao dati ni dobra rješenja. Ipak je njegovo gledište primijenjeno u novosadskome pravopisu jer mu je i on bio jedan od autora. Kako su upravo tada ili nešto malo kasnije osnovane općine *Medveščak* i *Peščenica*, nazvane su zbog pravopisne odredbe *Medveščak* i *Peščenica* i tako su se likovi sa *č* znatno proširili i postali poznati. Jasno je da mi autori *Hrvatskoga pravopisa* nismo sada te likove mogli proglasiti pogriješnima, ali nismo mogli reći ni da je pogriješno *Medveščak* i *Peščenica* kad bi tako bilo da su se poštovali likovi koji su usvojeni i prema navedenom pravilu i prema tradiciji. Da nismo pogriješili, vidi se po tome što *Peščenica* kraj Siska ima samo *č*, tako piše na cestovnim pločama, tako joj je i službeno ime jer je tako i u *Narodnim novinama*, a onda i u *Imeniku naseljenih mjesta Hrvatske*. A kad sam već pogledao u taj imenik, našao sam tamo *Peščenik* kraj Koprivnice, ali i *Peščenicu* Viničku, *Peščeno* kraj Konjščine. Znam da ima i službenih imena mjesta s pogriješnim likom, ali *Peščenica* kraj Siska i *Peščenica* Vinička ne idu u tu kategoriju pa nema razloga da ta mjesta mijenjaju svoja imena.

Pojedinačne probleme s kajkavskim imenima pokušali smo riješiti prije dvadesetak godina raspravljajući u Zagrebačkome lingvističkom krugu, a ja sam nakon toga napisao članak *Kajkavsko č u književnom jeziku* (*Jezik*, XXII, str. 65-72) pa tko želi biti upućen u te probleme, neka pročita taj članak.

Stjepan Babić

PUTOKAZ PRI STVARANJU I USAVRŠAVANJU NAZIVA

(Milica Mihaljević: Hrvatsko računalno nazivlje, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1993, 208 str.)

Dok su još nad Zagrebom slobodno kružili zrakoplovi neprijateljske nam vojske i prijetila nam opća opasnost, mlada je znanstvenica Milica Mihaljević u podrumu Zavoda za hrvatski jezik, koji je ujedno služio kao sklonište, branila i obranila svoj doktorski rad o hrvatskom računalnom nazivlju. Mlada je Hrvatska sveučilišna naklada prihvatila taj rad za tisak pošto mu je autorica dala konačni lik.

Autorica si je postavila zadatak "lingvistički i terminološki opisati računalno nazivlje koje se pojavljuje u znanstvenoj, stručnoj i popularnoj literaturi tiskanoj u Hrvatskoj, te pružiti smjernice za vrednovanje računalnih naziva" (str. 7). Izbor upravo računalnoga nazivlja zacijelo nije slučajna. Posrijedi je novo područje koje se vrlo brzo razvija i svi novi nazivi pojavljuju se najprije na engleskom jeziku (zbog toga što se je engleski u novije vrijeme nametnuo kao jezik međunarodnoga sporazumijevanja, ali i zbog snažnoga razvoja računalne tehnologije na engleskom jezičkom području, posebno u SAD). Računalstvo je upravo reprezentativno područje u kojem se najbolje očituje sustavni prodor anglizama u hrvatski, kao i u druge jezike. Naglim širenjem računala u sve ustanove i domove širi se često i englesko nazivlje i postaju dijelom aktivnoga rječnika svakoga govornika. To je dakle područje u kojem se mogu vidjeti svi mogući tipovi engleskoga utjecaja na hrvatski stručni je-